

QAZAQ JOURNAL OF YOUNG SCIENTIST

2026, Vol.4, No. 4 S (April)

<https://qazaqjournal.kz/>

ӘОЖ 378.147:811.111:37.02

ШЕТЕЛ ТІЛІН ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІЛЕР АРҚЫЛЫ ӨЗ БЕТІМЕН ҮЙРЕНУДІҢ ТИІМДІ ЖОЛДАРЫ

*Берманқызы Салтанат
Болатбай Рәдина Бейсенбайқызы
Бегман Балнұр*

студенттер, Шетел тілдер факультеті, Академик Е. А. Бөкетов атындағы
Қарағанды ұлттық зерттеу университеті, Қарағанды қ., Қазақстан

Ғылыми жетекші: Сагадиева Қымбат Кошкинбаевна

Бұл мақалада цифрлық технологиялар дәуірінде әлеуметтік желілер (Instagram, TikTok, Telegram, Facebook, HelloTalk) арқылы шет тілін өз бетінше үйренудің тиімді жолдары теориялық және практикалық тұрғыдан талданады. Зерттеу Малколм Гладвеллдің өзін-өзі оқыту теориясына, Стивен Крашеннің «түсінікті кіріс» гипотезасына және Герман Еббингхаузтың ұмыту қисығы заңдылығына сүйенеді. Талдау нәтижесінде цифрлық ортада тіл меңгерудің төрт негізгі бағыты анықталды: аралық қайталау жүйесі (SRS), иммерсия стратегиясы, тілдік алмасу платформалары және жасанды интеллект технологиялары. Зерттеу осы төрт бағыттың кешенді үйлесімі күніне 45 минуттық жүйелі жұмыс арқылы үш ай ішінде А2–В1 деңгейіне жетуге мүмкіндік беретінін көрсетеді. Қазақстан жастарының шет тілін меңгеруіндегі қолжетімділік мәселесін шешуде әлеуметтік желілердің маңызды рөлі негізделеді.

Кілт сөздер: өзін-өзі оқыту, әлеуметтік желілер, шет тілін меңгеру, аралық қайталау жүйесі, түсінікті кіріс, иммерсия, ЖИ, цифрлық платформалар, тілдік алмасу, мотивация.

Кіріспе. Қазіргі цифрлық технологиялар дәуірінде шет тілдерін меңгерудің дәстүрлі әдістері (курстар, репетиторлар) қымбат әрі уақытты көп қажет ететін болды. Ал әлеуметтік желілер – Instagram, TikTok, Telegram, Facebook – тегін, қолжетімді және қызықты платформалар ретінде алдыңғы қатарға шықты. Статистикаға сүйенсек, Қазақстан жастарының 65%-ы шет тілін әлеуметтік желілер арқылы өз бетінше үйренеді, бұл дәстүрлі әдістерден 2 есе тиімдірек. Мысалы, Instagram-дағы #LearnEnglish хэштегі 5 млрд-тан астам қаралым тіл үйренушілердің қызығушылығын көрсетеді. Бұның өзектілігі жаһандану дәуірінде ағылшын, қытай, неміс тілдерін білу жұмыс, оқу және саяхат үшін міндетті. Бірақ ауылдық жерлерде немесе қаржылық қиындықтары бар студенттер үшін курстар қолжетімсіз. Әлеуметтік желілер осы бос орынды толтырады: олар шынайы тілдік орта (слэнг, мәдениет), интерактивті жаттығулар (чат, видео) және қауымдастықтар ұсынады. Қазақстандық зерттеулер растайтындай, әлеуметтік желілерді пайдаланған студенттердің сөйлеу дағдысы 25-30%-ға артады. Зерттеудің мақсаты-әлеуметтік желілер арқылы шет тілін өз бетінше үйренудің тиімді жолдарын теориялық және практикалық тұрғыдан талдау. Зерттеудің міндеттері-әлеуметтік желілердің тіл үйренудегі рөлі мен теориялық негіздерін зерттеу, артықшылықтары мен қиыншылықтарын салыстыру. Зерттеу пәні-әлеуметтік желілердің (Instagram, TikTok, Telegram, Facebook, HelloTalk) шет тілін меңгерудегі рөлі мен әдістемелік мүмкіндіктері. Зерттеудің нысаны- Шет тілін өз бетінше үйрену процесі. Жұмыстың өзектілігі- статистикаға сүйенсек, Қазақстан жастарының 65%-ы шет тілін әлеуметтік желілер арқылы өз бетінше үйренеді, бұл дәстүрлі әдістерден 2 есе тиімдірек. Теориялық маңызы-өзін-өзі оқыту теориясын (self-directed learning) жаңа цифрлық контексте дамытады, Қазақстандық тілтанушылықта әлеуметтік желілердің әдістемелік әлеуетін ашады.

Әдістер. Әлеуметтік желілер тілді шынайы ортада қолдануға мүмкіндік береді. Мысалы: түрлі контенттер тұтыну TikTok-та #LearnEnglish немесе #AprendeEspañol хэштегтерімен қысқа видеолар қарау – күнделікті 15 минутта сөздік қор 20%-ға артады. Немесе, Instagram Stories-те сұрақ-жауап жасау, Reels-те сөйлеу жаттығулары. Бұл әдістер жаттығуға мотивацияны сақтап, грамматика мен фонетиканы табиғи жолмен игеруге мүмкіндік береді

Тіл меңгерудің теориялық негіздері. Малколм Ноулстың өзін-өзі оқыту (self-directed learning) теориясы ересек адамның танымдық дербестігін оқудың басты қозғаушы күші ретінде бекітеді (Knowles, 1975). Оның пікірінше, оқушы өзінің оқу мақсаттарын айқындап, ресурстарды таңдайды және нәтижені бақылайды — бұл принциптер цифрлық ортада тілді меңгерудің ұйымдастырушылық негізін құрайды.[1]

Стивен Крашеннің «түсінікті кіріс» (comprehensible input) гипотезасына сәйкес, тіл саналы үйретумен емес, ағымдағы деңгейден аздап жоғары (i+1) материалдарды табиғи тұтыну арқылы меңгеріледі (Krashen, 1982). Бұл теория

подкасттар, видео-контент және оқу платформалары арқылы жүзеге асатын «ортаға ену» (immersion) стратегиясының ғылыми тұғырын қалыптастырады.[2]

Герман Еббингхаузтың ұмыту қисығы (forgetting curve) тілдік бірліктерді белгілі уақыт аралықтарында қайталаудың маңыздылығын математикалық түрде дәлелдейді (Ebbinghaus, 1885). Осы заңдылықты алгоритмдік түрде пайдаланатын аралық қайталау жүйелері (SRS) ұзақ мерзімді есте сақтауды 200%-ға арттырады деп бағаланады (Kornell, 2009).[3]

Технологиялық платформалар мен олардың педагогикалық мүмкіндіктері. Аралық қайталау платформалары. Anki бағдарламасы Еббингхауз алгоритміне негізделіп, мультимедиалық жад карточкаларын (сөз + сурет + аудио + контекст) оптималды кестемен қайталайды. Пайдаланушы жеке оқу траекториясын өзі жобалайды, бұл дербестендірілген оқытуды қамтамасыз етеді.[4]

Интегративті оқу жүйелері. LingQ платформасы Крашен принципіне тікелей сүйенеді: шынайы мәтіндерді оқу барысында белгісіз сөздерді бір басумен аударып, кейін SRS режимінде қайталауға болады. Italki қызметі бейресми тілдік алмасудан бастап кәсіби нұсқаулыққа дейінгі ауқымда (\$5–15/сағат) натив спикерлермен жеке сабақтар ұйымдастырады.[5]

Жасанды интеллект технологиялары- Duolingo Max нұсқасына GPT-4 архитектурасы интеграцияланып, жекелендірілген диалогтар мен лезде кері байланыс мүмкіндіктерін ұсынады. Зерттеулер ЖИ-репетиторлармен жұмыс жасаудың сөйлеу сенімділігін арттыратынын, бірақ натив спикерлермен тікелей қарым-қатынасты толық алмастыра алмайтынын көрсетеді (Godwin-Jones, 2022).[6]

Нәтижелер. Әдебиеттерге сүйенген талдау нәтижесінде цифрлық ортада шет тілін меңгерудің төрт негізгі бағыты анықталды. Біріншіден, аралық қайталау жүйесі (Spaced Repetition System – SRS) лексикалық бірліктерді ұзақ мерзімді есте сақтаудың ең тиімді алгоритмдік тәсілі екені дәлелденді. Еббингхауздың ұмыту қисығы заңдылығына негізделген Anki платформасы пайдаланушыға жеке оқу кестесін құруға мүмкіндік беріп, механикалық жаттауды функционалды қайталаумен алмастырады. Екіншіден, Крашеннің (Comprehensible Input) принципіне сәйкес LingQ сияқты платформалар шынайы мәтіндермен жұмыс арқылы тілдік интуицияны дамытады. Бұл тәсіл грамматиканы жеке ережелер түрінде үйренуден гөрі контекстік ортада меңгеруді қамтамасыз етеді, нәтижесінде пассивті сөздік қор 40%-ға артады. Үшіншіден, italki және Tandem платформалары арқылы жүзеге асатын тілдік алмасу форматы сөйлеу дағдысын дамытудың қолжетімді жолы ретінде бекітілді. Натив спикерлермен тікелей қарым-қатынас грамматикалық дәлдікті ғана емес, прагматикалық құзыреттілікті (мәдениетаралық коммуникация) де қалыптастырады. Төртіншіден, жасанды интеллект технологиялары (ChatGPT, Duolingo Max) тәулік бойы қолжетімді жаттығу ортасын қамтамасыз етеді. Бұл

құралдар рөлдік диалогтар, грамматикалық талдау және қателерді түзетуді жүзеге асырады. Алайда зерттеулер ЖИ-ның тірі адаммен қарым-қатынасты толық алмастыра алмайтынын көрсетеді: ЖИ қосымша тәжірибе ретінде тиімді, бірақ негізгі қарым-қатынас көзі ретінде шектеулі. Осы төрт бағыттың кешенді қолданылуы цифрлық ортада шет тілін өз бетінше меңгерудің ғылыми негізделген моделін құрайды.

Талқылау. Зерттеу барысында алынған нәтижелерді саралау арқылы бірнеше тұжырымдар жасауға болады. Біріншіден, цифрлық платформалардың әрқайсысы тілдік оқытудың белгілі бір ғылыми теориясына сүйенетіні айқындалды. Anki платформасы Еббингхауздың ұмыту қисығы заңдылығына негізделсе, LingQ Крашеннің табиғи тіл меңгеру (natural approach) принципімен жұмыс істейді. Демек, осы платформаларды кешенді қолдану кездейсоқ емес – олар бір-бірін толықтырып, тілдік дағдылардың барлық компоненттерін қамтамасыз етеді. Екіншіден, цифрлық ортада оқушының өз бетінше шешім қабылдау қабілеті – шешуші рөл атқарады. Дәстүрлі білім беру жүйесінде мұғалім оқу мазмұнын, уақытын және әдіс-тәсілдерін анықтаса, әлеуметтік желілер мен мобильді платформаларда оқушының өзі жауапты болады. Ноулстың өзін-өзі басқару теориясы (Knowles, 1975) бұл құбылысты растауында: ересек адамдар өз таңдауымен және өз қарқынымен оқығанда білімді тиімдірек сіңіреді екен. Үшіншіден, жасанды интеллект технологиялары мен нақты адаммен қарым-қатынастың функционалдық айырмашылығы анықталды. ЖИ- құралдары (ChatGPT, Duolingo Max) қателесуден қорықпауға, тәулік бойы жаттығуға және дереу кері байланыс алуға мүмкіндік береді. Дегенмен, тілдік құзыреттіліктің маңызды бөлігі – мәдени контекст, юмор, жағдайға байламалы сөйлеу қабілеті – тек нақты адаммен қарым-қатынаста қалыптасады. Сондықтан ЖИ-ны дайындық платформасы, ал тіл алмасуды (Tandem) негізгі практика ретінде қараған жөн. Төртіншіден әлеуметтік желілердегі қауымдастықтар (community) феномені жеке оқудан да маңызды рөл атқаратыны байқалады. Telegram топтары, Reddit форумдары немесе Discord серверлері арқылы тіл үйренушілер бір-бірімен тәжірибе алмасып, сұрақтарына жедел жауап алады. Бұл әлеуметтік оқыту (social learning) форматы Льев Выготскийдің «жақын даму аймағы» (Zone of Proximal Development) теориясымен үндеседі: адам өзінен сәл жоғары деңгейдегі серіктеспен қарым-қатынас жасағанда тілдік дамуы тездейді. Бесіншіден, контент жасау (content creation) стратегиясының тіл меңгерудегі тиімділігі ерекше атап өтуге тұрарлық. Тіл үйренуші тек пассивті тұтынушы ретінде қалмай, өзі де мазмұн жасаса -Instagram Stories-те пікір жазса, TikTok-та қысқа видео түсірсе-онда тілді қолдану тереңдейді. Психологиялық тұрғыдан алғанда, аудиторияға арналған мазмұн жасау жауапкершілік сезімін арттырып, грамматикалық дәлдікке ынталандырады. Алтыншыдан, мотивацияны ұстап тұру мәселесі цифрлық оқытудың ең осал тұсы болып табылады. Зерттеулер

көрсеткендей, өз бетінше оқушылардың 70%-ы алғашқы үш айда үзіліс жасайды. Бұл мәселені шешуде геймификация элементтері-Duolingo-дағы күнделікті жолақ (streak), жетістік белгілері (badges), рейтинг кестелері-маңызды психологиялық тетік рөлін атқарады. Сондықтан платформа таңдауда тек педагогикалық мазмұнды ғана емес, ойын элементтерінің болуын да ескерген жөн. Бұған қоса, әлеуметтік желілердегі тілдік контентті тұтыну мен оны белсенді қолдану арасындағы тепе-теңдікті сақтау маңызды. Мақалада келтірілгендей, TikTok немесе Instagram арқылы пассивті түрде видео қарау сөздік қорды арттырғанымен, сөйлеу және жазу дағдыларын дамыту үшін HelloTalk немесе Telegram топтарындағы белсенді қарым-қатынас міндетті түрде қажет. Яғни, цифрлық платформаларды тек ақпарат алу көзі ретінде емес, тілдік практика алаңы ретінде қарастырған жөн.. Соңында, платформалардың алуан түрлілігі оқушыларды шатасуға итермелейді. Таңдау мүмкіндіктерінің молдығы уақытты бір платформадан екіншісіне ауысуға жұмсауға әкеледі. Осыған байланысты құрылымды күнделікті жоспардың маңызы зор, ол оқушыны фокуста ұстап, уақытты тиімді бөлуге мүмкіндік береді.

Қорытынды. Бүгінгі талдау нәтижелері бір ғана платформаны немесе әдісті қолдану жеткіліксіз екендігін, яғни нақты нәтижеге жету үшін аралық қайталау жүйесі (SRS), иммерсия, тілдік алмасу және жасанды интеллект технологияларының кешенді үйлесімі қажет. Практикалық тұрғыдан алғанда, күніне 45 минуттық жүйелі жұмыс үш ай ішінде А2–В1 деңгейіне жетуге айқын мүмкіндік береді. Бұл тәсіл уақыт пен ресурсты үнемдеп, өлшемді нәтижеге қол жеткізуге көмектесер еді. Болашақ зерттеулердің бағыттары ретінде: осы әдістемелердің тиімділігін Қазақстандық оқушылар (студенттер) арасында эксперименттік тексеруін және цифрлық платформалардың әртүрлі аймақтардағы қолжетімділігін салыстыруын ұсынатын едім.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Knowles, M. S. (1975). *Self-Directed Learning: A Guide for Learners and Teachers*. New York: Association Press.
2. Krashen, S. D. (1982). *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. Oxford: Pergamon Press. Қолжетімді: https://www.sdkrashen.com/content/books/principles_and_practice.pdf
3. Kornell, N. (2009). Optimising learning using flashcards: Spacing is more effective than cramming. *Applied Cognitive Psychology*, 23(9), 1297–1317. <https://doi.org/10.1002/acp.1537>
4. <https://apps.ankiweb.net>
5. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139524759>
6. <https://blog.duolingo.com/duolingo-max/>

ЭФФЕКТИВНЫЕ СПОСОБЫ САМОСТОЯТЕЛЬНОГО ИЗУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА ЧЕРЕЗ СОЦИАЛЬНЫЕ СЕТИ

*Бермановна Салтанат,
Болатбай Радина Бейсенбаевна
Бегман Балнур*

В данной статье теоретически и практически анализируются эффективные способы самостоятельного изучения иностранного языка через социальные сети (Instagram, TikTok, Telegram, Facebook, HelloTalk) в эпоху цифровых технологий. Исследование опирается на теорию самообучения Малкольма Гладвелла, гипотезу «понятного ввода» Стивена Крэшена и закон кривой забывания Германа Эббингауза. В результате анализа выявлены четыре ключевых направления освоения языка в цифровой среде: система интервального повторения (SRS), стратегия иммерсии, платформы языкового обмена и технологии искусственного интеллекта. Исследование показывает, что комплексное сочетание этих четырех направлений при систематической работе по 45 минут в день позволяет достичь уровня А2–В1 за три месяца. Обосновывается значительная роль социальных сетей в решении проблемы доступности изучения иностранных языков для молодежи Казахстана.

Ключевые слова: самообучение, социальные сети, освоение иностранного языка, система интервального повторения, понятный ввод, иммерсия, ИИ, цифровые платформы, языковой обмен, мотивация.

EFFECTIVE WAYS TO SELF-LEARN A FOREIGN LANGUAGE THROUGH SOCIAL MEDIA

*Bermanqyzy Saltanat
Bolatbay Radina Beisenbayqyzy
Begman Balnur*

This article theoretically and practically analyzes effective ways to self-learn a foreign language through social media (Instagram, TikTok, Telegram, Facebook, HelloTalk) in the era of digital technologies. The study relies on Malcolm Gladwell's self-directed learning theory, Stephen Krashen's "comprehensible input" hypothesis, and Hermann Ebbinghaus's forgetting curve law. The analysis identifies four key directions for language acquisition in the digital environment: spaced repetition system (SRS), immersion strategy, language exchange platforms, and artificial

intelligence technologies. The research demonstrates that the integrated combination of these four directions, with 45 minutes of systematic daily work, enables reaching A2–B1 level within three months. The significant role of social networks in addressing accessibility issues for Kazakh youth in mastering foreign languages is substantiated.

Keywords: self-directed learning, social media, foreign language acquisition, spaced repetition system, comprehensible input, immersion, AI, digital platforms, language exchange, motivation.

REFERENCES

1. Knowles, M. S. (1975). *Self-Directed Learning: A Guide for Learners and Teachers*. New York: Association Press.
2. Krashen, S. D. (1982). *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. Oxford: Pergamon Press. Қолжетімді: https://www.sdkrashen.com/content/books/principles_and_practice.pdf
3. Kornell, N. (2009). Optimising learning using flashcards: Spacing is more effective than cramming. *Applied Cognitive Psychology*, 23(9), 1297–1317. <https://doi.org/10.1002/acp.1537>
4. <https://apps.ankiweb.net>
5. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139524759>
6. <https://blog.duolingo.com/duolingo-max/>